

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

2022 m. vasario 8 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus atrankos kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Gedimino Sagačio (kolegijos pirmininkas) ir Donato Šerno, susipažinusi su 2022 m. sausio 25 d. paduotu **ieškovės I. K.** kasaciniu skundu dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 9 d. nutarties peržiūrėjimo,

n u s t a t ė:

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus atrankos kolegija 2021 m. gruodžio 29 d. nutartimi Nr. DOK-6474 atsisakė priimti ieškovės I. K. kasacinį skundą, nustačiusi, kad jis neatitinka Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir **CPK**) 346 straipsnio, 347 straipsnio 1 dalies 3 punkto reikalavimų.

CPK 350 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad atrankos kolegijos nutartis atsisakyti priimti kasacinį skundą yra galutinė ir neskundžiama. Tačiau tokia nutartis pati savaime nedraudžia šį skundą padavusiam asmeniui, ištaisyti atrankos kolegijos nutartyje konstatuotus skundo trūkumus ir skundo padavimo tvarkos pažeidimus, iš naujo paduoti kasacinį skundą, išskyrus įstatyme nustatytus atvejus (**CPK 340 straipsnio** 3 dalis, 350 straipsnio 5 dalis).

Ieškovė, nepraleisdama **CPK** 345 straipsnyje nustatyto termino, iš naujo padavė iš dalies pakoreguotą kasacinį skundą. Jis grindžiamas **CPK 346 straipsnio** 2 dalies 1, 2 punktuose įtvirtintais kasacijos pagrindais.

Atrankos kolegija, susipažinusi su ieškovės kasaciniu skundu, nustatė, kad iš naujo paduotame kasaciniame skunde keičiama kasacinio skundo struktūra, kasacijos pagrindų egzistavimą pagrindžiančių teisinių argumentų išdėstymas, tačiau pačių kasacinio skundų argumentų esmė išliko nepakitusi. Ieškovė kasaciniame skunde nurodo, kad: 1) teismai nesivadovavo kasacinio teismo įtvirtintu ūkininko ūkio išsaugojimo prioritetinės apsaugos principu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-307/2010**, 2012 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-87/2012**), nevertino ūkio kaip socialiai reikšmingo teisinio gėrio, padarydami išvadą, kad **CK 5.71 straipsnio** normos neįpareigoja išsaugoti ūkininko ūkio kaip visumos ir šioje normoje numatytas paveldėjimo būdas netaikytini; 2) teismų sprendimais dalinant ūkį tarp įpėdinių buvo padaryta teisės taikymo klaida, kadangi buvo remtasi **CK 5.70 straipsniu**, tačiau nebuvo taikoma **CK 5.71 straipsnio** norma, kuri numato išimtinę ūkininko ūkio kaip paveldimo turto padalinimo tvarką/būdą. Teismai padarė išvadą, jog kadangi *ūkis gali būti padalintas* (t. y. fiziškai egzistuoja galimybė tarp įpėdinių padalinti ūkį sudarančius žemės sklypus, pastatus, gyvulius bei kitą ūkio turą į dvi skirtingas grupes), specialioji **CK 5.71 straipsnio** norma ir joje numatytas paveldėjimo būdas šioje byloje netaikytini. Tuo buvo pažeistas teisės principas *lex specialis derogat legi generali*, kurio esmė ta, kad esant bendrosios ir specialiosios normų konkurencijai, yra taikoma specialioji norma; 3) teisminėje praktikoje nėra išaiškinta **CK 5.71 straipsnyje** numatyta ūkio nedalinimo natūra sąlyga – *“kai ūkininko ūkio padalinimas gali suardyti ūkį”*. Šiuo atveju teismai laikė, kad egzistuojanti galimybė išskirti ūkio turą į dalis nesudaro pagrindo konstatuoti, jog ūkis yra išardomas. Ieškovės vertinimu, nėra ūkio, kurio vienu ar kitu būdu nebūtų galima padalinti/išardyti, todėl **CK 5.71 straipsnio** taikymo požūriui teismų sprendimais parinktas ūkio padalinimas reiškia ne ką kitą, kaip tik ūkio suardymą, ko įstatymų leidėjas, sukurdamas **CK 5.71 straipsnio** normą, siekė išvengti; 4) teisminėje praktikoje nėra **CK 5.71 straipsnio** sąlygos: „daugiausia dirbo paveldimame ūkyje“ išaiškinimo – koks tai turėtų būti laikotarpis: iki palikimo atsiradimo ar po jo. Bylą nagrinėję teismai vertino, kad iki atsirandant palikimui ūkyje nedirbo nei viena iš šalių, darydami išvadą, jog ši sąlyga apima tik laikotarpį iki palikėjo mirties. Ieškovės vertinimu, toks teismų aiškinimas neatitinka LR **CK 5.71 straipsnio** esmės, šios normos lingvistinio aiškinimo (**CK 1.9 straipsnio** 2 dalis), protingumo ir teisingumo principų (**CK 1.5 str.**), prieštarauja įstatymo leidėjo tikslams (**CK 1.9 straipsnio** 3 dalis) bei kasacinio teismo suformuotoms teisės aiškinimo taisyklėms byloje dėl faktinio ūkininko ūkio perėmimo palikėjui mirus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-465/2014**, 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-298-313/2017**). Šiuo atveju **CK 5.71 straipsnio** norma turi būti aiškinama kartu su **CK 5.51 straipsnio** norma, numatančia įpėdinio atliekamus faktinius palikimo priėmimo veiksmus; 5) teisminėje praktikoje nėra spęsta ginčų dėl to, ar esant įtvirtintam įstatymų leidėjo išskirtiniam kompensacijos už paveldimą ūkininko ūkį išmokėjimo užtikrinimo mechanizmui (priverstinės hipotekos nustatymui iki 10 metų įpėdinio nekilnojamosioms daiktams), įpėdinis turi įrodyti/esant kitus papildomus savo būsimos prievolės įvykdymo užtikrinimo būdus (pvz., pateikti banko garantijas, kreditavimo sutartis ir pan.). Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, jog *įpėdinės realios galimybės išmokėti kompensaciją už jai natūra tenkančią turą nebuvimas ūkininko ūkio padalinimo atveju sudaro pagrindą atmesti tokį jos reikalavimą*. Ši išvada padaryta pažeidžiant **CK 5.71 straipsnyje** įtvirtintą priverstinės hipotekos nustatymą visam įpėdinio turui institutą ir juo nesivadovaujant. Ginčo atveju galimybę priteisti piniginę kompensaciją už turą – ūkininko ūkį – sąlygoja ir įgalina pati **CK 5.71 straipsnio** normos esmė ir paskirtis; 6) teismų sprendimų pagrindu buvo sukurta situacija, kai ieškovei, teismų sprendimais priskyrus dalį palikėjo ūkio, šio turto pagrindu atskiras ūkis veikti nebegalės arba tokia veikla vyks esmingai pažeidžiant teisės aktų reikalavimus. Todėl jei ūkininko ūkis tarp įpėdinių visgi turi/gali būti dalinamas natūra (t. y. **CK 5.71 straipsnio** norma tokiems ginčams spęsti netaikytina), tuomet išskirstant ūkininko ūkio kilnojamąjį ir nekilnojamąjį, gyvąjį ir negyvąjį turą turi būti atsižvelgta į teisės aktų, reglamentuojančių ūkinės veiklos vykdymą tokio turto pagrindu, reikalavimus (pvz., gyvulių skaičiaus santykį su žemės plotu, fermų kiekiu ir plotu, pašarų sandėliavimą ir t. t.). Be to, negali būti vertinamas kaip teisingas ir sąžiningas pagrindinio ūkio turto – gyvulininkystės ūkio tarp įpėdinių padalinimas, kai vienam jų tenka net 5,5 karto daugiau pagrindinių šiai ūkio veikai reikalingų pastatų ploto, nei kitam įpėdiniui, o gyvuliai paskirstomi po lygiai. Toks padalinimo būdas patvirtina neracionalų, neūkšią ir pažeidžiantį teisės aktų reikalavimus ūkininko ūkio turto padalinimą; 7) teismai nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės taikymo ir aiškinimo praktikos įrodymų vertinimo srityje ir tai turėjo esminės reikšmės neteisėtų procesinių sprendimų priėmimui. Sprendžiant dėl ūkio dalumo, teismai rėmėsi įrodymais, kurie nėra susiję su ūkininko ūkio (kaip įmonės) veikla ir jos vertinimu: pirma, Lietuvos apeliacinis teismas rėmėsi AB „Capital vertinimas“ atliktomis turto objekto padalinimo pagal turto rinkos vertę rekomendacijomis, nors tokios rūšies įrodymas neatitiko nagrinėjamo ginčo specifikos ir nepatvirtina būsimų ūkinių veiklų tokio turto pagrindu galimybių. Antra, Lietuvos apeliacinis teismas dr. J. V. rašytiniam paaiškinimui be pagrindo suteikė aukštesniąją galią turinčio įrodymo (specialisto išvados) reikšmę, nors J. V. nėra nei žemės ūkio srities specialistas, nei verslo/ūkio/įmonės vertintojas (jis yra inžinierius mechanikas). Be to, teismų

išvados apie atsiradusį ūkio nemokumą po palikėjo mirties pažeidžia [CPK 279 straipsnio](#) 4 dalies normą, reglamentuojančią prejudicinius faktus bei šiuo klausimu suformuotą kasacinio teismo suformuotą teisminę praktiką.

Atrankos kolegija, susipažinusi su antrą kartą paduodamu kasaciniu skundu, daro išvadą, kad kasaciniame skunde nurodyti argumentai nepagrindžia [CPK](#) 346 straipsnio 2 dalyje nustatytų kasacijos pagrindų buvimo, kasaciniame skunde nenurodyta iš esmės naujų argumentų, kurie sudarytų kasacijos pagrindą, todėl atrankos kolegija neturi pagrindo dėl kasacinio skundo priimtino daryti kitokią išvadą, nei padarė ankstesnė atrankos kolegija. Kasacinis skundas pripažintinas neatitinkančiu [CPK](#) 346 straipsnio, 347 straipsnio 1 dalies 3 punkto reikalavimų, todėl jį atsisakytina priimti ([CPK](#) 350 straipsnio 2 dalies 3, 4 punktai).

Atrankos kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 350 straipsnio 2 dalies 3, 4 punktais ir 4 dalimi,

n u t a r i a :

Kasacinį skundą atsisakyti priimti.
Ši nutartis yra galutinė ir neskundžiama.

Teisėjai Goda Ambrasaitė-Balynienė
 Gediminas Sagatys
 Donatas Šernas